Svensk Tidskrift

GRUNDAD 1911. NÄTTIDNING FÖR POLITIK, EKONOMI OCH KULTUR.

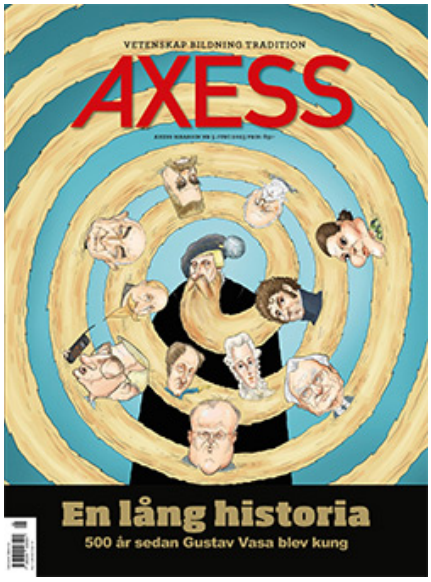

arvidlindmansfond.se

Lindmanfonden utlyser löpande stipendier för skribenter och då särskilt unga skribenter, rese-stipendier samt bidrag till bok-produktion och utgivning.

Läs mer här.

8 SEPTEMBER 2023

Anders Ydstedt: Hur pratar vi mer om kapitalism?

Svensk Tidskrift ger ut boken *Myter om kapitalism*, den svenska utgåvan av Die 10 Irrtümer der Antikapitalisten – Zur Kritik der Kapitalismuskritik av Dr Dr Rainer Zitelmann. Boken har getts ut i 25 länder och fler är på gång. Den svenska upplagan innehåller ett särskilt kapitel om hur svenskarna ser på marknadsekonomi och kapitalism.

Boken lanserades med ett seminarium där Dr. Dr. Zitelmann presenterade boken som inleds med 10 kapitel som vart och ett beskriver olika myter om kapitalism, som sedan bemöts grundligt och med starka argument. Därefter redovisas en omfattande undersökning om synen på marknadsekonomi och kapitalism i 32 länder, däribland Sverige. Mer om

boken kommer att redovisas framöver i Svensk Tidskrifts serie **Behöver vi prata om kapitalism?** och naturligtvis i boken.

Boken av professor Charlotta Stern, VD på Ratio, och professor Sven-Olov Daunfeldt, chefsekonom Svenskt Näringsliv. Charlotta Stern är sociolog och brukar undvika ordet kapitalism. Hon väljer i stället att beskriva sig sig som ”pro market”. Stern menar att det är viktigt att det finns sociologer som inte är vänster eftersom sociologer kan bredda argumentationen för marknadsekonomi. Sociologer förstår människor, normer och annat som inte bara är av materiell nytta.

– På frågan om vi behöver prata mer om kapitalism är svaret ja! Försvaret av marknadsekonomi och kapitalism är alltid nödvändigt och det som är så fantastiskt med boken är att Rainer Zitelmann har skapat något ”public good”. Boken innehåller fakta, argument och resultat som kan användas när vi pratar om fria marknader och kapitalism. Historisk ser vi att de som

vill ha en planerad ekonomi och en stor stat kommer tillbaka om och om igen med nya argument, nu senast klimatfrågan. Försvar av ett fritt samhälle behövs alltid.

Argumenten behövs också för att kunna ta tillvara möjligheter när ”reformfönster” öppnas.

– När ett fönster öppnas för reformer behöver vi ha fakta framme. På Ratio tar vi fram kunskap som kanske inte behövs just nu men som vi vet att kommer att behövas när sådana reformfönster öppnas.

Charlotta Stern avslutade med att konstatera boken är ett starkt exempel på att vänner av marknadsekonomi inte är giriga. Det Rainer Zitelmann tagit fram är verkligen något av stort värde för alla.

Sven-Olov Daunfeldt är nationalekonom men valde att i sin kommentar på boken fokusera på värderingar.

– Detta är en viktig bok som behövs nu mer än någonsin. Inte minst när vi ser utvecklingen i EU – som en gång i tiden skapades för en fri marknad men, som nu alltmer präglas av social planering och statliga ingrepp. Bokens budskap behöver spridas, och det särskilt till unga.

Daunfeldt berättade en historia om Milton Friedman (finns på youtube) som en gång fick frågan: När du ser girigheten och hur makten koncentrateras i samhället – tvivlar du aldrig på kapitalismen? Friedman svarade med motfrågan finns det överhuvudtaget något samhälle som inte bygger på girighet? Vårt samhälle bygger på att alla tar ansvar för sig själva. Bara när man har kapitalism och frihandel har man lyckats ta sig ur fattigdom.

– Detta är väl beskrivet i Zitelmanns bok men problemet är att folk inte tror på det. Därför behöver vi argumentera för marknadsekonomin. Ett ekonomiskt system måste bedömas efter resultat, inte efter ambitioner. Zitelmanns bok beskriver resultat – inte ambitioner, och därför är den så viktig. När man ser till resultat är det kristallklart att marknadsekonomin är vinnaren.

Daunfeldt kommenterade även den undersökning som finns i boken om attityder till kapitalism och marknadsekonomi. Resultatet visar att hela 6 av 10 svenskar associerar kapitalism med girighet och korruption.

– Det finns uppenbarligen en tydlig höger-vänster skala i synen på kapitalism i Sverige. Detta kan förklara att vi på 90-talet kunde göra ett antal marknadsreformer, men nu har allt svårare driva på reformer som skapar jobb och tillväxt. Det finns ökat stöd för statliga ingrepp när det gäller innovationer och grön teknologi, även om vi vet att detta inte fungerar.

– Detta förklarar förmodligen också varför politiker, nu när inflationen är hög, kritiserar företag för att höja sina priser för mycket. OM det nu skulle vara så, vad ska staten göra åt det? Ska vi ha statlig priskontroll? På en fri marknad får företag sätta sina priser själva. Nu tror jag inte det var så att företagen höjde priserna så mycket, och statistiken visar också att det inte var så. Men bara tanken att staten skulle kunna reglera priser är störande.

I den efterföljande paneldiskussionen deltog Linnea Dubois, förbundsordförande för Fria Moderata Studentförbundet, FMSF, Mattias Svensson, ledarskribent Svenska Dagbladet och Erik Berg, ordförande Liberala ungdomsförbundet, LUF.

Linnea Dubois konstaterade att vi behöver prata mer om kapitalism – och det av många skäl. Men vi måste också fundera på *hur* vi pratar om kapitalism och marknadsekonomi.

– Det är inte bara om ordet kapitalism som är svårt att tala om. Fri marknad eller marknadsekonomi säger inte heller så mycket. Vi måste förklara konceptet med valfrihet, att ta tillvara människors preferenser, öppenheten, att slå vakt om det vi inte kan se. Vi behöver bli bättre på detta.

– Kapitalism är egentligen helt rätt för unga. Det handla om öppenhet och ett samhälle där allt är möjligt. Detta borde vara enkelt att sälja till ungdomar. Just nu ser vi ett bakslag som leder till en strävan efter

trygghet, efter jobb och att ”inte bli skjuten”. Det dynamiska samhället är mindre attraktivt just nu.

Erik Berg menade att kapitalismens problem är att vi aldrig vet vad som är att vi vet inte vet vad innovation och fri marknad ger oss på förhand.

– Idag är det populärt att prata mer från hjärtat än hjärnan. Ska vi anpassa oss till vänsterns sätt att prata mer om känslor än fakta eller ska vi vara ”nördiga”? Frimarknadsförespråkare brukar vara bra på det senare.

– Vi ser en ny konservativ våg där sociala frågor blir viktigare än ekonomiska. Det är svårt att debattera mot nya normer men jag är glad och trygg i att de av oss som är engagerade för kapitalism har blivit bättre på att argumentera och har mer fakta i ryggen. Det hjälper oss föra debatten och nästa generation kommer att vara mer förberedda att ta vid. Det finns ett stort behov att flytta fokus till rätt agenda för vår generation

Mattias Svensson berömde **Myter om kapitalism** för att den skildrar sådant som borde vara uppenbart, men som man överhuvudtaget inte tänkt på tidigare. Det handlar inte bara om att se system, utan också konsekvenser av den riktning som samhällen rör sig i. I Kina, exempelvis, blev det på många områden bättre när landet rörde sig i riktning mot marknadsekonomi. Om länder däremot rör sig åt fel håll kanske det dröjer innan man ser att något fattas.

Svensson gav ett konkret exempel på hur svårt det är att argumentera för något när man inte vet vad det kommer att ge för resultat. I Sverige var det länge förbjudet att ha andra telefoner än de som såldes av monopolet. I andra länder kunde man se ett stort utbud av telefoner i butiksfönster men inte i Sverige, och äldre svenskar vet att moderaternas partiledare Ulf Adelsohn åkte fast för smuggling av en trådlös telefon som han köpt i Hong Kong.

– Därför är det så svårt att argumentera för liberaliseringar – man vet inte vad som ska hända. Men det är också det som är så vackert med kapitalism. Man blir positivt överraskade, för det mesta. Kapitalism är fascinerade, men man måste vara ödmjuk eftersom man inte kan ge alla svar.

Anders Ydstedt är styrelseordförande för Svensk Tidskrift

Sten Niklasson: Alison från Bath

Rutger Brattström: Kriget i Ukraina har fler likheter